

LENCZNÉ VRBOVSZKI JUDIT

Újabb adatok a készülő Lotz János-monográfiához

Ki volt Lotz János?

Lotz János a bonyhádi evangélikus reálgimnázium tanulója volt 1923–1931 között. Élete és munkássága mindannyiunk számára azt példázza, hogy lehet egy szegény családból származó tehetséges, szorgalmas, a világra nyitott, érdeklődő gyermekből Amerika kiváló nyelvészprofesszora. Lotz János meggyőződése szerint „*a nyelv teszi lehetővé a kultúrát és a tudás halmozását*”. Ezért szentelte életét a nyelvtudománynak.

Gimnáziumunk alapításának 200. évében emléktáblát helyeztünk el Lotz János tiszteletére iskolánk folyosóján, valamint *Lotz János útja* címmel jubileumi emlékkönyvet adtunk ki Terts István szerkesztésében. Intézményünkben 2005-től működik a Lotz János anyanyelvi szakkör, melynek fő célkitűzése a Lotz-kutatás, melynek eredménye egy ismeretterjesztő film lett Lotz életéről és munkásságáról, valamint készül egy Lotz-monográfia is.

Amit a kutatások kezdetekor Lotz Jánosról tudtunk

Lotz János Milwaukee-ban (Wisconsin állam, USA) született 1913. március 23-án. Szülei, Lotz Márton és May Katalin a jobb megélhetés reményében az 1910-es években vándoroltak ki az Újvilágba. A család a munkalehetőségek miatt többször költözött a kontinensen, így a kis János az alapiskolát már a gyorsan fejlődő iparvárosban, Detroitban kezdte. Lotz Mártonék 1920 tavaszán hazatelepültek Somogyvámosra, a régi, szerény családi birtokra.

A somogyvámosi népiskola tanítója, Böhm (Böjte) Sándor a pályafutása során még soha nem találkozott ilyen éles eszű, három nyelven (angol, német, magyar) beszélő gyerekekkel, mint Lotz János, így rábeszélte a szülőket a rendkívül tehetséges fiuk taníttatására.

A bonyhádi evangélikus gimnáziumban, ahol Lotz 1923-tól 1931-ig tanult, ingyenes szállást és ellátást kapott. Itt rögtön kiderültek rendkívüli adottságai: gyors felfogó képessége, tudásvágya és szorgalma. Nem volt olyan tanév

végi záróünnepély, amelyen az iskola alapítványaiból ne részesült volna pénztartalomban.

Lotz Jánosnak nyolc éven keresztül volt osztályfőnöke, magyar- és latintanárná Hajas Béla (1877–1953), a Berzsenyi Dániel Irodalmi Társaság tagja. A tudós tanárról a legnagyobb tisztelettel így emlékezett meg: „*A nyelvtan iránti érdeklődést Hajas Béla ébresztette fel bennem*”.

LOTZ JÁNOS EMLÉKTÁBLA AVATÁSA, SOMOGYVÁMOS, 2007. SZEPTEMBER 7.

A gimnáziumban 1908-ban alakult meg a Petőfi Sándor Önképzőkör, melynek Lotz János ötödikes diákként 1927-ben lett tagja, majd 1930-31. tanévben ifjúsági elnöke. Az önképzőkör munkáját Lotz így foglalta össze „...*A gyűléseken beszédek, szavalatok, versek, műfordítások, ének-és zeneszámok, eredeti dalok, novellák, tudományos tárgyú dolgozatok kerültek előadásra.*”

1931 szeptemberében beiratkozott a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára magyar-angol-német szakra. A ritka tehetséggel és szorgalommal megáldott fiatalember értekeit professzorai hamar felfedezték. Kosztolányi Dezső magántitkáraként némi zsebpénzt kapott, és megtanulta tőle a verstant, az irodalmi ízlés követelményeit és a

szerkesztői munkát. Kivételes tehetsége és felkészültsége révén felvették az „elitképző” Eötvös Collegiumba. Lotzra különösen a kollégium igazgatója, Gombocz Zoltán (1877–1935) nyelvész tudós hatott, őt tekintette mesterének: „*Kegyelettel emlékezem meg kiváló tanáromról. Ő biztatott egy magyar nyelvtan elkészítésére.*” Az ő ösztönzésére kezdett el foglalkozni a nyelvtudomány szinkron témáival. Gombocz Zoltán professzor a tanítványa kutatói képességének továbbfejlesztése érdekében kétéves külföldi ösztöndíjat szerzett számára. A huszonkét éves fiatalember germanisztikai és filozófiai felkészültségének elmélyítése céljából a stockholmi egyetemen folytathatta tanulmányait 1935 őszétől.

A Stockholmi Magyar Intézet mindjárt lektornak alkalmazta, s a svéd főváros egyetemén a magyar nyelvet tanította. 1936-ban, 23 éves korában kinevezték a Magyar Intézet igazgatójának, e tisztségben 20 éven át tevékenykedett. Közben itthon kiemelkedő eredménnyel doktorált, majd „sub auspiciis Gubernatoris”, azaz aranygyűrűs kitüntetéssel bölcsészdoktorrá avatták.

Lotz munkásságának egyik központi fejezete a magyar hangrendszer vizsgálata volt. Első stockholmi éveiben írta meg máig legnagyobb művét, a *Das ungarische Sprachsystem (A magyar nyelvrendszer)* című strukturális grammatikáját. Ilyet azóta sem írtak a magyar nyelvről. A könyv megjelenése után a stockholmi egyetem magántanárrá habilitálta, kinevezte docensnek, majd 1942-ben egyetemi tanárnak. Lotz János ekkor huszonkilenc éves volt.

1947-ben vendégprofesszori meghívást kapott a New York-i Columbia Egyetemre, ahol két év múlva az általános és összehasonlító nyelvészet professzora, majd 1953-67 között az egyetem ural-altáji intézetének és ural-altáji nyelvészeti kutatások központjának igazgatója lett. Közben svédországi kutatásait is folytatta, s tanított a stockholmi egyetemen is. 1967-ben újabb megtiszteltetés érte: a fővárosban, Washingtonban szervezett Center for Applied Linguistic nyelvészeti kutatóintézetnek a vezetésére kérték fel, és azzal bízta meg, hogy építse ki a nemzetközi intézet európai bázisát Stockholm alközponttal. Az interkontinentális nyelvkutatás irányítása most már diplomáciai feladatokkal is párosult. Munkáját főként két területen összpontosította; az egyik a kontrasztív nyelvészet, a másik a világ nyelveinek leírása lett volna.

A „nyugatos”-nak bélyegzett és állampolgárságától megfosztott tudós nemzetközi hírnevének köszönhetően 1963-ban vízumot kapott Magyarországra. 1966-ban meghívták vendégprofesszornak a budapesti tudományegyetemre, 1973-ban a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjának választották, 1969-ben pedig kitüntették Teller Ede mellett a George Washington Díjjal. Lotz bízott a tudományok örök fejlődésében és reménykedett a tudósok nemzetközi összefogásában. Meggyőződéssel vallotta: „*Az előttünk álló feladat nagy közösségi munka, amely sok embernek sok irányból összeható erőfeszítését veszi igénybe.*”

Lotz János műveinek teljes jegyzékét a *Szonettkoszorú a nyelvről* című gyűjteményes kötetben találjuk, amit a szerző útmutatása alapján Szépe György állított össze. E kötet magyarországi kiadását Lotz János már nem érthette meg, hiszen 1973. augusztus 25-én, 60. életévében Chevy Chase-ben szívrohamban meghalt. Halála után a Nemzetközi Magyarágtudományi Társaság – mivel Lotzot tekintik egyik szellemi előfutárának – róla nevezte el a magyarágtudomány kiemelkedő színvonalú művelésének elismerésére alapított Lotz János Emlékérmet.

Lotz János művei és a róla szóló irodalom

Fő művei: *A történelmi világlép.* Az ember az időben (Pécs, 1936); *Magyar olvasókönyv idegenek számára* (Bp., 1938); *Das ungarische Sprachsystem* (Stockholm, 1939); *Hungarian reader, folklore and literature* (Bloomington, 1962); The structure of the „sonetti a corona” of Attila József (Stockholm, 1965); *Egy versrendszer axiomatikája – a mordvin népdalok alapján* (Bp., 1968); *Two papers on English-Hungarian contrastive phonology* (Bp.–Washington, 1972); *Script, grammar and the Hungarian writing system* (Bp.–Washington, 1972); *Szonettkoszorú a nyelvről* (vál., szerk., utószót írta Szépe György, ~ műveinek bibliográfiájával, Bp., 1976).

Irodalom: Szépe György: L. J. (Magy. Nyelv, 1973. 3. sz.); Hajdú Péter: L. J. (Magy. Tud., 1974. 3. sz.); Sótér István: L. J. (Helikon, 1973. 1. sz.); Ruffy Péter: Halotti beszéd (Magyar Nemzet, 1974. jan. 6.). – Szi. Sótér István: Piros pünkösöd. Egy nyelvtudós halálára (novella, Tiszta Emma, Bp., 1979).

Kutatási módszereink

I. Anyaggyűjtés az alábbi közintézményekben:

- Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium könyvtára
- Bonyhádi Evangélikus Gyűjtemény (Gazdag anyag található Lotz bonyhádi diákveiről, és a Petőfi Önképzőkörben végzett munkájáról.)
- Solymár Imre Városi Könyvtár helytörténeti anyaga (Néhai dr. Kovács Zoltán jogtanácsos, Lotz barátja és osztálytársa, amatőr helytörténész kézírata sok fényképpel, magánlevelezéssel, dokumentumokkal szolgált.)
- Megyei Levéltár, Szekszárd (Gimnáziumi értesítők, bizonyítványok, egyéb dokumentumokat találtunk.)
- MTA könyvtára és levéltára
- Eötvös Collegium levéltára (Minősítési lap az Eötvös Collégiumban folytatott tanulmányairól, hivatalos-és magánlevelek, feljegyzések találhatóak)
- Somogyvámosi helytörténeti anyag (Fényképek, dokumentumok, levelezések, feljegyzések olvashatók.)
- Internet (Fényképek, Lotz cikkei magyarul, angolul; Lotz munkásságáról cikkek magyarul, angolul; tudományos konferenciák, nyelvészeti kongresszusok anyagai találhatóak meg.)

II. Felkutattuk a külföldön élő kulturális attasékat, nagyköveteket, intézményvezetőket, s segítséget kértünk tőlük az anyaggyűjtéshez. Néhány felkérés a sok közül:

1. Tábori György tanácsos, kulturális-és sajtóattasé, Stockholm

Tisztelt Tábori György Tanácsos Úr!

A Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégiumból kérnénk az Ön segítségét Lotz János nyelvészprofesszor stockholmi munkásságával kapcsolatban.

Intézményünk 2006-ban ünnepelte alapításának 200. évfordulóját.

Az évforduló kapcsán, közös beszélgetés alkalmával egyfajta számvetést készítettünk az itt folyó nevelési-oktatási munkáról, s igen nagy örömmel tölt el mindannyiunkat az a tény, hogy az Alma Mater falai közül számos olyan egyéniség került ki, akik nem csak a magyar, hanem az európai kultúra szempontjából is jelentős munkát végeztek. A legnagyobb és legismertebb diákjai iskolánknak: Petőfi Sándor, Illyés Gyula, Tamás Menyhért, Moser Zoltán fotóművész, Mócsényi Mihály, a park-és kerttervezés nemzetközileg elismert tudosa és művésze, Mayer Mihály megyéspüspök, D. Ordass Lajos püspök, Lotz János nyelvészprofesszor.

Lotz János, a szegény sorsú somogyi paraszt család gyermeke is a bonyhádi reálgimnázium tanulója volt 1923 és 1931 között. Lotz János kiváló képességekkel rendelkezett. Gyors felfogó képessége és tudásvágya kitaró szorgalommal párosult. Messze kiemelkedett diáktársai közül, de nemcsak a bonyhádi gimnáziumban, hanem a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen, s az Eötvös Collégiumban is. Gombocz Zoltán nyelvészprofesszor két éves stockholmi ösztöndíjat szerzett neki, ahol az egyetemen és a Magyar Intézetben is dolgozott. A két évből két évtized lett, s elmondhatjuk, hogy a Magyar Intézet Lotz igazgatása alatt élte virágkorát. (Ezt Bo Wickman nyilatkozta egyik budapesti riportjában.) 1947-ben meghívást kapott a Columbia Egyetemre, ahol az ural-altáji nyelvek kutatásával foglalkozott, valamint általános és összehasonlító nyelvészeti tevékenységet végzett. 1967–71 pedig a washingtoni Center for Applied Linguistic vezetője volt.

Lotz János életútja példaértékű mindannyiunk előtt. Világosan mutatja, hogy tehetséggel, kitarással, szorgalommal az ismeretlenségből a világhírnévig is el lehet jutni.

Intézményünk intenzíven ápolja Lotz János emlékét. A 200. évforduló kapcsán emléktáblát avattunk a gimnázium folyosóján, könyvet adtunk ki Lotz János életútja címmel (szerk. dr. Terts István, Bonyhád, 2006.), Lotz-díjat alapítottunk tehetséges diákjaink jutalmazására, valamint megalapítottuk a Lotz János anyanyelvi szakkört, melynek keretében kutatómunkát végzünk egy ismeretterjesztő videofilmet készítéséhez Lotz János életútjáról és munkásságáról diákjaink és az érdeklődők számára.

A filmben híres nyelvészek, mint dr. Szépe György és dr. Petőfi Sándor János is nyilatkoznak Lotzcal való kapcsolatukról, dr. Kolta László helytörténész-történész beszél Lotz bonyhádi diákéveiről, dr. Antóni Judit nyelvész kollégánk pedig a Das ungarische Sprachsystem című műről ad rövid tájékoztatást. A stockholmi éveket jómagam, Lenczné Vrbovszki Judit, a Lotz szakkör tanára ismertetem, az összegzést pedig Ónodi Szabolcs, a gimnázium igazgatója foglalja össze.

A videofilm minél autentikusabb és érdekesebb elkészítéséhez segítségre lenne szükségünk

A stockholmi évek bemutatásához képanyagot keresünk. Szeretnénk diákjainknak bemutatni a Stockholmi Egyetem épületét, Lotz szobáját, a Magyar Intézetet, Lotz lakását vagy bármely tárgyat, amely Lotz Jánoshoz kötődik.. Fényképeket keresünk, ahol diákjaival vagy kollégáival látható, valamint újságcikkeket munkásságáról vagy magánéletéről.

Tisztelt Tanácsos Úr!

Érdeklődöm, hogy tud-e segíteni nekünk ebben a munkában, vagy ismer-e valakit, aki segítségünkre lehetne. Minden képanyag, információ érdekel bennünket, ami Lotzcal kapcsolatos.

Segítő támogatását előre is köszönöm:

Szívélyes üdvözzellet:

Lenczné Vrbovszki Judit
szakkörvezető

Megkeresésünkre Tábori György fényképeket, információkat, dokumentumokat küldött Lotz János stockholmi éveiről.

2. Mr. Sándor Bognár kulturális attasé
Washingtoni Magyar Nagykövetség

Tisztelt Bognár Sándor Úr!

Segítő támogatását kérem Dr. Lotz János világhírű nyelvészprofesszor (1913–1973) washingtoni munkásságával kapcsolatos dokumentumok összegyűjtéséhez.

Kutató diákjaink riportfilmet készítenek a neves professzorról, aki gimnáziumunk jeles diákja volt 1923–1931 között. (Iskolánk 200 éves ünnepségsorozatának apropóján készül ez a film.)

Lotz János nyelvészprofesszor alkotópályájának egy jelentős részét, mintegy 25 évet élt Amerikában, ebből 4 évig a Center for Applied Linguistics

igazgatója volt Washingtonban. Munkássága nyelvészeti kutatásokra, a magyar nyelv rendszerének kidolgozására, a magyar nyelv tanítására terjedt ki.

Lotz János 1973. augusztus 25-en halt meg Chevy Chase-ban.

2007 nyarán Lotz János sírjára szeretnénk a bonyhádi gimnázium felszalagozott koszorúját elhelyezni, ezért segítő támogatását kérjük annak felderítésében, hogy hol temettek el egykori diákunkat. Az eseményről szeretnénk tájékoztatni Lotz János Amerikában élő családját is, címük felkutatásában is szeretnénk az Ön segítségét kérni.

Lotz János lakáscíme a következő volt 1973-ban: 7407 Wyndale Roud Chavy Chase, Maryland 20015 U.S.A.

Felesége neve: Ann M. Norsworthy (1933? –)

Fiai: John-Martin Lotz (1958–) és Peter Lotz (1963–)

Segítségét és támogatását nagyon köszönöm:

Szívélyes üdvözlettel: Lenczné Vrbovszki Judit
szakkörvezető

Bognár Sándor kapcsolatokat szerzett Basa Enikő nyelvészszel, aki a washingtoni Amerika-Magyarország Alapítvány munkatársa.

3. Mr. Kenneth Nyirady¹

washingtoni kongresszusi könyvtár vezetője

Dear Ms. Lencz,

This is in response to your question here and also to the inquiry you sent directly to my email account. I found obituaries for John Lotz in the Washington Post and in the Slavic Review; these I have scanned and sent to Mrs. Ilo-

¹ 2007. február 26.

Kedves Lenczné Asszony!

Ez válasz itt az Ön kérdésére, melyet az e-mail címemre küldött. Találtam néhány nekrológot Lotz Jánosról a Washington Postban és a Slavic Review-ban, ezeket beszkeneltem, és elküldtem Bakó Ilonának, azt gondolom, ő továbbította Önnek. Érdeklődtem a Lotz család iránt, és azokat a neveket is kutattam, amelyek a nekrológokban voltak, de még nem kaptam rá választ. Lotz János 40 évvel ezelőtt hagyta el a Columbia Egyetemet, s az uráli programot 1990-ben beszüntették. A Center for Applied Linguistics (Alkalmazott Nyelvtudományi Központ, Washington) még most is létezik.

Üdvözlettel: Kenneth Nyirady, Kongresszusi Könyvtár Európai

Olvasószobájának helyettes igazgatója. Washington, DC 20540-4831

na Bako, whom I assume has sent them to you. I have also made inquiries regarding the Lotz family, searching for the names mentioned in the obituary, but have heard nothing in response. John Lotz left Columbia University 40 years ago, and the Uralic program he headed there was abolished in the early 1990s. The Center for Applied Linguistics still exists, and may be reached at. Sincerely, Kenneth Nyirady Acting Head, European Reading Room Library of Congress Washington, DC 20540-4831

4. Válasz Mr. Nyirady levelére

Dear Mr. Nyirady,²

I have already heard about you from Ilona Bako and Enikő M. Basa. They gave your e-mail address to me. I would like to say thank you for your research about John Lotz. My students and I have been researching perma-

² 2007. február 27.

Kedves Nyirady Úr!

Korábban már hallottam Önről Bakó Ilonától és dr. Basa M. Enikőtől, ők adták meg az Ön e-mail címét. Köszönetet szeretnék mondani az Ön segítségéért a Lotz-kutatásban. Tanítványaimmal állandóan kutatjuk Lotz életét és munkásságát, mert egy filmet szeretnénk készíteni Lotzról. Lotz élete olyan, mint egy mese. A szegény, tehetséges, szorgalmas fiú a mi gimnáziumunkban kezdte, és egy világhíres nyelvészé vált Amerikában. Az összes tanár és diák az iskolánkban büszke lehet rá. A szülei szegény magyar emberek voltak, akik az USA-ba emigráltak 1910-ben. Egy könnyebb és jobb élet reményében mentek ki Amerikába, s Lotz János itt született Milwaukee-ban 1913-ban. A Lotz család azonban csalódott Amerikában, így 1920-ban visszatértek Magyarországra. Ezután János a mi gimnáziumunkban tanult 1923 és 1931 között. Nagyon okos, intelligens, értelmes, segítőkész diák volt, akit nagyra értékelték az iskolában és Bonyhádon is. A középiskola után a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen és az Eötvös Collegiumban tanult magyar-német-angol szakon. Híres nyelvészprofesszora Gombocz Zoltán volt, aki felkeltette az érdeklődését a magyar nyelvtan iránt, s nyelvészeti kutatásokat végzett. Híres, kiemelkedő nyelvészé vált, aki dolgozott Stockholmban, a Columbia Egyetemen és a washingtoni Center for Applied Linguistics-ben. George Washington Díjjal tüntették ki. 1973-ban Chavy Chase-ben halt meg. Gimnáziumunk 2006-ban ünnepelte 200. évfordulóját, s ez alkalomból Lotz emléktáblát avattunk. 2007-ben pedig szeretnénk megkoszorúzni Lotz János sírját, ha addig megtaláljuk, hol temették el. Köszönöm az Ön erőfeszítéseit, és kérem, ha több információ birtokába jut, akkor értesítsen!

Üdvözlettel: Lencz Judit

nently into Lotz's life and work, as we would like to make a film about Lotz. Lotz's life is like a tale. The poor, talented and diligent boy started from our school in Bonyhad, and he became a world-known linguist in America. All the teachers and students at our school should be proud of Lotz. His parents were poor Hungarian people and they emigrated to the USA in 1910. They believed in an easier and better life in America. John Lotz was born here in Milwaukee in 1913. But the Lotz family felt disappointed on America and they came back to Hungary in 1920. After that John studied in our grammar school in Bonyhad between 1923-1931. He was a very clever, intelligent, bright, helpful student who was appreciated at the school and in Bonyhad city, too. After grammar school he studied at the University of Pazmany Peter and Eötvös Collegium in Budapest. His subjects were Hungarian, German, English. He had a very famous professor, named Gombocz Zoltan, who aroused his interest for the Hungarian language, and Janos Lotz did some research into the linguistic system. He became a very famous, eminent linguist who worked in Stockholm and at the University of Columbia in New York and at the CAL in Washington. He was a George Washington Award laureate. He died in 1973 in Chavy Chase. Our grammar school celebrated its 200 anniversary in 2006, therefore we dedicated a memorial tablet to János Lotz. Furthermore we intend to lay a wreath on his grave in the summer of 2007. However, we need to find out where we can find it. Personally, I would like to visit your library as I am a qualified librarian myself. I would appreciate if you could help me to fulfil this dream of mine. I worked as a librarian for 18 years, although at the moment I am occupied as a teacher. Thank you for your efforts you have made and please do not hesitate to contact me if you can bring more information into account. Yours sincerely, Judit Lencz

III. Olyan személyekkel készítettünk interjút, akik ismerték Lotz Jánost, vagy kapcsolatba kerültek nyelvészeti tevékenységével

**Dr. Kolta László helytörténész, gimnáziumunk volt igazgatója
Lotz bonyhádi diákveiről beszélt**

„A kisdíák mind a nyolc évét kitűnő eredménnyel végezte, csak jeles osztályzatai voltak, magatartása is példamutató volt. Vannak olyan feljegyzések az iskolatársaitól és az évkönyvekben, hogy melegszívű, jó kedélyű, segítőkész, játékos, kedvenc sportja volt a labdarúgás, sakkozott, mindenkit legyőzött. Segített az osztálytársai tanulmányi munkájában is, és a cserkészetnek is lelkes híve volt.

LOTZ JÁNOS SZAKTEREM AVATÁSA, 2008. NOVEMBER 11.

Tehát egy remek diák volt, aki meghálálta az ingyenes tanulás által biztosított lehetőségeket. Akkoriban a felsős diákoknak ötödiktől nyolcadikig volt lehetőségük az önképzőkörbe járni, mely a bonyhádi gimnáziumban 1908-ban alakult meg. Ez a diákok tehetségét, előadókésztségét, versírását, prózairói tehetségét kutató, és a diákoknak itt volt lehetőségük saját verseik, novelláik, műfordításaik bemutatására, vagy szabad előadásokat tartottak az irodalomban vagy más tudományágakban. Az önképzőkörben pezsgő élet folyt, s Lotz János már hatodikos diákként megjelent első versével, fordított latin költőktől, pl. Horatiustól, német költőktől, különösen Heine tetszett neki, és meglepően jól beszélt angolul, így az angol irodalom kivá-

lóságaitól is beadott műfordításokat. Írt novellákat, elbeszéléseket, irodalmi jellegű dolgozatokat a ballada fejlődéséről. Ezeket a munkákat az önképzőkörben előadva megvitatták és minősítették. Az önképzőkör a demokráciának tulajdonképp egy kis műhelye volt, mert ott szabadon elmondhatta mindenki az elhangzott műsorról kapcsolatos véleményét, vitakozhattak a diákok, végül szavazással minősítették a produkciókat. Lotz Jánosnak több munkája, verse, műfordítása, prózája az Érdemkönyvben is megtalálható, mert a legjobbakat, a legkiválóbb alkotásokat rögzítették, és ma is olvashatóak. Amikor nyolcadikos diák lett, akkor megválasztották az önképzőkör elnökének. Ez azt jelentette, hogy ő volt az ifjúság vezérémbere.”

**Dr. Antóni Judit nyelvész, a bonyhádi gimnázium tanára,
Lotz fő művéről, a Das Ungarische Spachsystemről mondta:**

„A Das ungarische Sprachsystem, mint a címében is szerepel, a magyar nyelv rendszerét leíró mű, tehát egy leíró nyelvtani mű. Ami újdonságot jelentett a korábbi vagy azóta megjelent leíró nyelvtani művekhez képest, az az, hogy a magyar nyelv rendszeréről szól ugyan, de nem magyarul íródott. Ezért egy olyan

szemléletmód érvényesül benne, ami a kontrasztív nyelvészetben és a hungarológiában is fontos, ami a nem magyar anyanyelvű beszélőnek a nyelvi tudatosságát jelenti, azzal szemléli, és azzal írja le a magyar nyelvnek a rendszerét. Természetesen a példaanyagával együtt, olyan szemszögből, ahogyan egy indoeurópai nyelvet beszélő nézhetné a magyar nyelvnek az indoeurópai nyelvektől igen csak eltérő rendszerét. Ami újdonság még ebben a kötetben a többi, megszokott, ismert magyar nyelvű leíró nyelvtani rendszert bemutató műhöz képest az, hogy a mondatoknak, a mondatszerkesztésnek máig is modernnek számító felfogása is megjelenik benne.”

Dr. Szépe György professor emeritus Lotz tanítványairól tájékoztatót

„A fő tanítványa, Robert Austerlitz (1923–1994) professzortársa lett, aki eredetileg brassói származású, és részben magyar, részben cseh, részben német származású volt a fölmenőket illetően, egyformán tudott magyarul, németül, románul, franciául, angolul, oroszul, kínaiul, japánul, mindenféle nyelven; zseniális ember volt. Másik tanítványa Lotz Jánosnak William Nemser professzor Klagenfurtban. Lotznál doktoráltak vagy 25-en általános nyelvészetből, magyarul Carol Rounds, aki most a Columbia Egyetemen tanít, Daniel Abondolo olasz szárazású nyelvész, aki most Londonban él. Aztán Keresztes Kálmán, aki itt kezdte Magyarországon, 1956-ban kiment, Washingtonban élt, és szerzett egy doktorátust a Columbián is. Az volt a jellemző, hogy aki a Columbia Egyetemre járt, akármiből doktorált, egy kurzust hallgatott Lotz Jánostól, általában olyan kurzust, amely elméleti, és a magyarral kapcsolatos konkrét módszertani kérdésekkel foglalkozott. Nagyon jó előadó, nagyon vonzó személyiség volt, kikerülhetetlen volt az ottani nyelvészképzésben, nagyon büszkék is voltak rá.

Simoncsics Péter nyelvész Lotz jelentőségéről tájékoztatót:

„Lotz János az idő tengelyének kitüntetett pontján, 1913-ban a nyelvészet legújabbkori fordulatát elindító genfi nyelvész, Ferdinand de Saussure halálának évében született. Hogy kiváló tehetsége és páratlan felkészültsége ellenére mégsem ő lett a saussure-i fordulathoz kapcsolódó „modern” nyelvészet emblematikus alakja a XX. században, hanem a nála 12 évvel fiatalabb, ma is élő Noam Chomsky, annak sok oka lehet. Csak egyet említek: Lotz a nyelvészet európai hagyományát képviseli. A technikai kultúráját a nagyvilágba exportáló Amerika XX. századi hódításait nem kis mértékben éppen Chomsky szellemének köszönheti, amelynek ma már mindenhol látható és kézzelfogható megvalósulásai a sze-

mélyi számítógépek a bennük alkalmazott szoftverekkel együtt. Lotz nyelvészete most kezdi csak meg igazán hódító útját.”

Dr. Szépe György véleménye Lotzról:

„Kitűnő kutató volt, nagyon jó szervező, szerkesztő, kiemelkedően derűs egyéniség, attraktív ember, aki keményen ragaszkodott az elveihez; nagyon jó elvei voltak. A jelentősége az, hogy megalkotta a leíró nyelvészetnek egy olyan szintjét szinte egymaga, mely a magyarra vonatkozott, de kiterjedésében svédre és egy-két más nyelvre is alkalmazta. Összekapcsolta a nyelvészetet a verstannal, a verstant a nyelvészet ágaként ábrázolta, nem volt ebben egyedül, de ő a legjobb három között van, aki a verstannal foglalkozott a 20. században.

Mindenképpen benne van a nyelvtudomány történetében, egy olyan helyen a kutatásával és a szervezésével, mely még hosszú ideig maradandó lesz.”

Felhasznált irodalom:

DR. KOLTA LÁSZLÓ

2000 Lotz János bonyhádi diákévei, Új Dunatáj

MOLNAR, AUGUST J., KOVACS, ILONA, SCHAFFER, DAVID, NEW YORK.

2006 *The Hungarian Legacy in America,*

SZÉPE GYÖRGY (szerk.)

1976 Lotz János: *Szonettkoszorú a nyelvről*, szerk., Gondolat Kiadó, Bp.,

TERTS ISTVÁN (szerk.)

2006 *Lotz János útja: Bonyhád, Budapest, Stockholm, New York, Bonyhád, Petőfi Önképzőkör Emlékkönyve 1908-1931.* Bonyhádi Evangélikus Gyűjtemény (BEGY)

